

549.

~~1228.~~

Bäega armas

724

Waimolif Oppetusse

ninf

Genfojo : ramatofenne.

Wäljaandja

Koolmeister Joh.

Schwaller

Kut selle pimmedalle Partimeussele üttselbi: Minne, Oppetaja kutsub sinno henne manno, sis lats ta seddamaid temma manno; ninf sinna, pattust rikkutu! ollet misamma pimme, ninf sant, ninf ei tahha minna — mötle henda ette! Mark. 10, 49. 50.

Seft selle ilm suggu kandmatta Wijipule anti weel kolm ajastat alga hennast parrandada. Luf. 13, 6. Seperrast, kui telje middage ollete miwitanu (essinu), sis kandte hoolt henne parrandamisfega, sedda perra tuowa.

2. Käpl.

Tartu 1851

trükkitu J. C. Schünmanni käsja ja C. Mattieseni mas.

1. Oppetusse-märk.

Henge wainlassel löpwa ommete wimate ta pattu pole kiusamisse noli-warwa oisa, kui meije surmani ussutawas jame nink pattule wastapanneme.

Olle ussutaw oisani, sis saat ello-wannikut. Jani aw. 2, 10.

Italia:ma naisterahwa, wannaaja Tohtre Andreas Krüntleri (Grünthler) praualt, kui ta omma surma:wote pääal maan olnu, om küssitu: kas ta süddamen mõnda kiusatust ehk murret tal tutta olles; kostnu: Terwet säitse ajastaiga järgi mõda püüs Satan mult ilmiätmata sedda tõssist nink õnsasteggewat usko mo Ärralunnastaja kullen, riisu; ent perrast, kui ta kii omma noli-warwa mo päle olli ärralasknu, jät ta minno rahhule nink päle se es olle tedda ennamb nätra, ei ka kuulda. Minna ei tunne muud omman sõamen, kui rahhu nink hengust Jummalan mo Õnnisteggijan, nink olle nüüd kohhalt rõmuga täudetü. Nink, kui ta silma näggo naksi löpma, üttel temma: Leid, kes mo umbre saisate, ei woi ma keddake nätta ei ka tunda; ent muido näe ma se tarre fige

illusamba lillega täüdetu ollewat, nink se päle
om ta rahhulikkult nink rõõmsast omma Ar-
rapästja hólma omman 29. wannausse aastan
uinunu, 1580. ajastajal perrast Kristusse
sündimist.

Kui ütstörd mul süst minna,
Sis ärra taggane:
Kui surm mo wöttap finni,
Sis lähhüne, mo pä!
Kui lahti lääp mo südda,
Sis saisa minno man,
Nink löppeta kif hädda
So surmaga, mo ön.

Sõbber! Kui ka sinna Kristussega ollet
üllestõõnu (kät kofko lõnu), sis oisi sedda
mis üllewan om, fun Kristus om. Kolosr. 3, 1.

2. Oppetusse-märk.

Ütte Negriinnimesse surma waiw,
kes perris-orri olli.

Ausa oppatu mehhe Jõze (Goeze) kirri,
kumb siin jutrustap, üttest risti ussumehhest,
kes ütte negriinnimesse kawwalussega ta essa-
maalt olli ärrawarrastanu ja ommas perris-
orjas olli tennu. — Siin om temma kõnne.

Ües minnu naabridest, kes minno läh-
hükessel elli — pallel mo lõunesõgis enda

manno. Ma naksi ta manno minnema, ent
et päiw wäega lämmi olli, latsi ma mõt-
mõda sinna pole. Kui ma saäl minnen mõn-
nesuggutsid wõrid rohhosid kai, mes kigin kot-
tusin ei olle, kuli ma üllewan henne kottal
kanget kahhisemist, ehk kül waike ilm nink
selge taiwas ülle kige muido olli. Ma kai
laggeda päle ettepole, sest ma olli pea mõt-
sast wäljan, kas mõnni wihma pilw mõda
lääs. Ent ütteleõrraga tullep mo kõrwu sisse
üts waiwane innimesse helli, kelle seän mõnne
sonna olliwa fuulda, kummist paljo arwu es
olle sada. Mo ihhu ülle lats üts wäikene
jumme. Ma kai pelglikkult ümbrekaut, kust
se haäl tulles — nink näggi, arwata 20 sam-
mo henne mant ni kui linnu-puri üllewan pu
külge keüdetu ollewat, kelle ümbre kotska ja
kaarna pargin olliwa. Kui ma maalt neide
seffa ülles pillema naksi, pühksiwa na hirmsa
tännitamissaga saält mant ärra. Nink minna!
mõttelge minno jammamatamist — mes ma saäl
nõi? Innimest, kes puri sisse kinni keüdetu
olli, et ta saäl pikkalisse waiwa läbbi peas
otsa sama. Weel iks, kui ma se päle mõtle,
tullep külmi jumme ülle mo ihhu. Linnu ol-
liwa jubba lihha temma nõi pään ärra sonu,
et ennege ne palja lu saäl weel olliwa. Temma
kää ja jalla olliwa fik werritse, üttegi terwet

Kottust es olle ta ihho kullen, puud möda joost
 iks werd, kui mahla mahha. Waiwalt olli-
 wa linnu willetsa mant ärra sanu, olli jubba
 fik ta ihho kiksuggu kårblaste, muttikatte, ja
 fihholaste, nink parmudega kattetu. Peljo
 nink jammatamissse perrast es jõwwa ma en-
 namb jalga paigastge kus ma saisi, ligutada.
 Ta waene olli kúl omma silma näggemisssest,
 ent kõrwakuulmisssest weel mitte ilma. Tem-
 ma märkis, et keddage saäl liggidal olli, nink
 küssse seggatse kelega weidi wet, omma janno
 kistutada; sis kai ma umbre jõri nink otse
 temmale sedda kóstutamist tetta, kui woima-
 lik olles. Dnnes lõisi ma ütte pikka ridwa,
 kumma otsa Kofuspähkme koor olli kēidetu,
 kellega wahhest mõnni temmale juwwa olli
 andnu. Sedda täutsi ma weega, mis saäl
 liggi wäikesest jõesst olli sada, ja küniti sedda
 ta ilma hulita hambide manno, ja lasi tal
 se seest juwwa. Se päle kuli ma sārast
 häält, mes mo lujjest ja kondidest lābbi lāts:
 Alitimma walge mees! aicimma! panne surma-
 rohto se sisse — ja anna mulle! — Willets!
 Kowwas peat sa siin weel rippuma? Kats
 päiwa ollet sa siin jubba olnu — nink ei
 kole weel. Oh! hādda! hādda! ja wallo.
 Nūūd es jõwwa ma ennamb halledusssest tedda
 kawwemb saäl kaeda, ei ka temma waiwalist

Kõnnet kuulda, ent ma jõi ni kui ma jõudsi,
et ma mõtsast wälja, ja sinna maja manno
sai, kohhe ma olli palleldu. Sääs kõnneli
ma sedda, ja sai kuulda, et ta koggemata
noliga omma üllekohtuse perremehhe, kes ris-
tiussu mees, olli mahha lastnu, nink selle
perrast tolle ommatsist nisuggutse hirmsale
surmale olli antu. Ni om saggade ristirah-
wa süddame kalgus mitmen asjan hirmsamb,
kui turgidel nink paggana rahwal.

Sepärrast ütlep Önnisteggija:

Teije kurjad innimesed,

Teije rasked pattused!

Urge olge kange kaelsed, puhhastage süddamed,

Jätke mahha kurja tööd,

Saatke ärra pattud teid,

Kui teid pean armastama, ja teid pattust lahti
peästma.

3. Öppetusse-märk.

Poisikessest, kes ülle järwe, kalla
pääs kooli sõitis.

Eufriini Järwen, Roma Keisre Augus-
tusse wallitsusse ajal, olli üks wee-ellajas nim-
mitet Delwin (Delphin). Ta armast ütte
waese mehhe poiga, kes Bajanin elli, nink
Puteoli kooli käwwe. Eõunaigo wiwit se

poisike saggede saäl aiga, ja kuts tedda nim-
melt Simon, nink melit tedda saggede henne
manno weerde leiwa tükkikesse läbbi, mes ta
se tarbiš henda man kand. Wimate olli se
ellai temmaga ni söbber nink ärraharrinu, et
ta eggal ajal, kui se poisike tedda kuts, süg-
gawussest ruttult kui lennaten temmale manno
rühkiš, temma kääst soi, ja omma säлга käänd,
omme terrawid ormušsid henne liggi tōm-
maš ja täl ennese säлга istu last. Kui se
poisike ta säлга olli istnu, kand ta tedda wee
pääł ülle se laija Järwe Puteoli kōli; nink
kui ta kōlist tulli, ja tedda nimmepitte hei-
gaš, wei ta tedda nisamma jälle kōddo; nink
se sündi nida mõnni hā aasta. Kui wimate
se poisike ütte tōbbe kätte haiges jai, nink
selle kätte ärrakōli, tulli ja oot saggede se
kalla tedda saäl weren, ja näkku murrelik
ollewat, nink kōli ka sinna weerde; wistist,
murrest nink iggatsemisest temma perra. Se-
perrast: Hābbi teile, se-ajatse kawwala ja
walle söbra! Teije! kes innimesse ollete, kelle
Jummal selget meest nink mõistust om and-
nu, ei massa sesinnatse rummala ellaja üt-
teainust somust mitte. Mes om teije sõprus?
Ei muud kui kawwalus, pilkaminne, nink
saggede hukutaminne. Teije sõame, kus
teije sõprus sissen, ommawa kül su-kōnne

polest puhta nähta, ent teaggude nink sõnna-
piddamisse nink ussutawusse polest ei paista
säält üttegi hääd wälja. Seperrast, kui teije
sõbber ehk waene liggimenne omma sõand
nink omma sõprust teijega ihsab ühhendada,
sis ärge keelge teije temmale ka mitte omma
sõbbralikko sõand, nink teedge, et sõprus se-
sinnatse ello tuggi nink õn om, nink, et üts
laap tarbis tõisele, seperrast ei sünni põlge
feddage.

Mõndkõrda annap sõbber ka

Mul nõuw kuis abbi saap,

Mõndkõrda temma teoga

Mo esst awwitap.

4. Oppetusse-märk.

Waimolik naisterahwas.

Usklikku ommawa kui walguš, mes ma-
ilmast põlletu om; selle, et neide ello Kris-
tusse sissen Jummalan om ärrapedetu, nink
selle, et se weel awwalikkus ei olle sanu,
mes na peawa ollema — selle ei woi mailm
neist ka õigede arwata, mes na ommawa,
sest ilma tarkus om jo wäega jow-
weto jummalikko asju moista sada;
ütsinda waimolik moistus saap neist
arwo, ent päiw saap ütskõrd tullemä,

mes Jummalale teda om, kumb neide au
nink ollemist õigede saap arwaldama, kum-
mal neide naartide nink pilkajide su keletu-
mas saap jama. Lark. rom. 5. p. 1—17 w.
Sel ajal, kui Meister*) Ekhard elli, tulli ta
manno floostrehe hä nink wagga Jummal
pelglik Sõssar, üts waimolik naisterahwas,
kel suur ihkaminne olli Meister Ekhardiga
kõnnelda. Ta pallel floostre wärratewahti, et
Meister Ekhartid wälja palles. Wärratewaht
küsse ees malt tält, mes innimenne ta olles,
kelle kasso pään ta Meister Ekhartid wälja
peas kutsma, nink, et ta Meister Ekhardile
ütlesse, kes tedda wälja pallelda lassib. Se
naisterahwas koste temmale, et effige ei tijaš,
kes ta, nink mes innime ta olles. Se wär-
ratewaht arwas ees malt, et ta tälle omma
nimme nink saiusst tahtis sallata, ehk tedda
rõbbas innimesseš piddada, nink temmaga
nalia heita: seperrast küsse ta tält wimate
nink üttel: Kuidas teije sis ei tija, kes teije
ollere? Üttelge mulle omma nimme, et ma
sedda ka muile woi kulutada, selleperrast ma
siin saisa, et ma eggaitte nimme, kes sisse
tahtwa minna, ehk kui keddagi siist wälja

*) Meister, se olli wanna = aigne firrifo = oppetajide
ammeti nimmi.

lastas pallelda, enne kloostren kuluta. Ent temma jäi üks omma ütlemisse manno, temma es tijas ütelda, kes ta olles; nink üttel wimate: Minna ei olle tüdruk, ei ka naine; ei mees, ei ka maijaperrenaine; ei lasknaine, ei ka neitsi; ei perremees, ei ka sullane, ei ka näitsik. Se wärratewacht jäi immespannemissiga tälle otsa kaema, nink wõt wimate temma pallemist tähta, ja lats nink üttel tälle: Tulge Meister! nink kaegi ommete wärrate man immetaolikko lomu, kelle saarnast ma eäle weel ei olle nännu, ei ka kuulsu; ent ütte palte ma teilt enne: et teije ka minnu saäl man lassete olla, kui teije temmaga kõnnelate. Ekhard lubbas tälle sedda, nink lats temmaga wärrate manno. Kui ta se naiterahwa man wäljast poolt middage immetaolikku es näe ollewat, siis tõssi ta sissen weel suremb ihkaminne, teda sada, mārane immes pannemisse wäart assi ta man saas ollema. Ta küsse seperrast temma kōrra nink saiusse perra, ja kuuld, sure immespannemissiga seddasamma kostust, mes ka wärratewacht olli sanu. Se wagga oppetaja es lasse ommete nisuggutsest kõnnest henda ehmatada, nink pelglikkus tetta, enge nõus talt, et wõttas tälle sedda kõnnet ärraselletada, nink üttel: Armas lats, sinno kõnne näüs

mo moistusse siilmile wäega penikenne ollewat, ma palle: selleta sedda mulle ärra, et ma sedda wois moista. Temma olli ka wal-mis ilmwastapandmatta sedda ärraselletama nink üttel: Kui ma tüdruk olles, sis ellas ma omman eddimatsen nink pürretamatta saisussen.

Kui ma naine olles, sis saas ma sedda kallist Jummata sõnna usso nink teo läbbi ilmjätmatta omman hengen sünnitama.

Kui ma mees olles, sis olles ma kange nink wäkkew, kiki pattu-kurjuste, nink pattu pole kiusatuste wasta pandma.

Kui ma mehhenaine olles, sis täüdas ma omma sadusselikko wõlga nink kōhhut ussutawalt omma armsa Önnisteggija Jēsusse kui omma armsa abbikasa wasta.

Kui ma lāsk olles, sis kāüssi mo iggatseminne ilmjätmata se perra, meš mo hengel ainus nink armas olli.

Kui ma üts puhhas neitsi olles, sis saas ma allati walwama; nink omma henge puh-tusse, auwo, nink illo perrast parrembast ette kaema.

Kui ma üts majaperremees olles, sis saas mul hā wallitseminne ollema kiki jum-malikke hüwwiuste nink andide ülle.

Kui ma üts näitsik olles, sis olles üts

allandlik südda mo sissen, nink Zummalale nink kigile innimestele allahaitminne.

Kui ma üts sullane olles, sis ellas ma ütten saisussen, kos mul rasse tõ nink orjus ommale Effandalle olles tetta; nink se olles se eggapäiwane pattustkäändminne, walwminne, nink palleminne. Enge, et ma ütsege neist ei olle, sis ei olle ma ka parremb kui tõisegi loodasja mo Zummalale; ella ennege ilman nink te, mes mulle ette johhup; ni häste, kui Zummal armust minno amwitap.

Se wagga oppetaja olli sedda kif süggawa perramõtlemissegga päält kuulnu; kūsse tält wimate: Kus sa omma elloasset peat? Ent saije se päle kostuses, mes eddimatsega üttesuggune olli: „Ma ella sääl“ üttel temma „kos mo teotatas nink laimatas; ent kos mulle hä nink sõbralik olltas, säält pakke minna, nink ei woi sääl ellada. Kus Zummalast, nink temma sõnnast paljo juttustadas, säält sa ma süwwa, nink hennele kige parrembad toidust“. Se wagga naisterahwas teggi perrast omma lõppetetu kõnnet seddamaid lahkumist, nink Meister Ekhard lats floostrehe, nink kõnneli sedda essierralikku kõnnet, mes se waimolik naisterahwas tälle olli juttustanu, saggede ommile kaaswellitsile.

Armas luggeja, nink kuulja! Gesinnane

luggeminne fest waast naisterahwaast woip
metle üttes sures allandusse eenkojos olla.
Demma olli Jummalä omma Dnisteggija
armust ni rehede täüdetu, et ta essiennast
ennamb minkisge es tija armata, säratse sure,
kalli nink armisa taiwalikko ande man. Runna
ommeti innimenne, kes pattust nink mailma
armust wangin petas nink tiggedal hinge-
wainlassel henne sissen lassap wallitseda omma
pattust rikkutu, nink pimmetetu mele perra;
henda melest küllalt hä, kif, nink kigin kölb-
lik om. Jani ew. 15, 5.

Ent waiw ei olle asjanda,
Kui õigest mötlet sedda õnsust perra,
Kumb selle peap antama, Ke taiwast otsip,
ilma põllep ärra:

Kül om täl waiw,
Ent Jesu heldus teep, Et ferges saap ::

Weel

mõnni zilk hengele.

Kui üttele emmal rinna pima täüs om-
mawa nink tälle hatget tegaewa, sis ihkap ta
latse perra, et se pima neist wälja immes:
n da täüs armo om ka se armisa Dnisteg-
gija üdda, oh hengele! sinno wasta; Oh!

et sa ennege temma armorinnast wõttas im-
meda. So Jesu rinnad jooksewad, Ja armo
wälja aiawad, So ussu juud ta otas: Ta
täidab sedda tõeste, Ja immetab sind roh-
keste; Arm aitab, kui usk lodab.

Sest ni karmwa kui lats omma Essa sil-
mi een om, ni karmwa om ta fige kurja eest
hoijetu. 1. Jani, 2, 28. Sir. 21, 2.

Etse kui Markuna päle, mis innimenne
kõggematta henne sisse sõnu, suur wallo
tullep: nida tullep ka üllekohtu wiisil ärra-
prassitu nink pillatu armo aja päle igga-
wenne wallu nink pörge piin.

Se om tõssi, meije ei kõhta sedda hen-
gewainlast keelda, sõglaga (s. o. kurja pole
kibhutamistega) henneste ümber käimast, enge
meije ei pea ka mitte agganide sarnatse ol-
lema. Jan. ew. 17, 12.

Sest se armo:uss, mes weel täamba wal-
lale om, woip jo hommen kinnipantu olla.
Hebr. 12, 15. n. 17. 10. p. 31. w. 3. p. 7. 8.

Sest e'sige se fige parremk rohhi ei aw-
wita tõbbittele middagi, kui tõbbine sedda ei
jätta, mes tälle kahjohk om.

Se, mes sinno Dnnisteggijal sap om
olnu, ei pea ka sülle meisi ollema, mes tem-
ma rapja olnu, ei pea sinno sissen mitte ella-
ma, ei ka sinnult sallitus sama.

Oh! ma ussu kindmalt: Sinna es saas
selle wanna Adamile (patto himmule) om-
man soamen mitte suud andma, kui sa Kris-
tust õigede armastas ning pälege tijas, kui
hirmolikkult ta Kristust, sinno henge peig-
meest, kassist ning jallust läbbi nakluga risti
kõlge kinni löi.

Innimesse tahtminne om üts neist kat-
test: ehk temma taiwa-riik, ehk põrgu-haud.
Sest kurratge om ilma innimesse tahtmisseta
nõrk. Jak. 4, 7.

Kes pattu ning omma kurja himmusta-
mistele wasta pannemist ning tõsistele ussu
wäega neide wasta taplemist mahha jättab,
sellega ünnip, kui peiglikko soamehhega, kes
wainlofsele wasta rappelda ei tahha ning sis
wainlasse wõimussen peap foolma.

Mõnni arwap: Kust se muido om, et sa
ollet Jummalale kasso ülle astnu, satan om
sinno hukkuratu? Tõisi woip kõi olla: satan
woip kõi sinno sissen sündinu pattu tõ essa
olla, sis om emmere sinno kurri himmo ning
tahtminne temma emma olnu. Sest eggaitõ,
kedda patto pole kiusatas, saap ennege om-
mast kurjast himmust se pole kiusatus. Satan
kibbutap ü, ta hõlitsep kõi, ning lõõp kõi
tuld (patlikku mõttid) süddamehe, ent sinno
südda om kui taggel, kumb neid tulle kibbe-

nit (kurja pole kühutamissi) himmuga wastawõttap. Kuis sa sis weel moit wabbandada?

Armas heng! Kui Jesus Kristus so pattude perrast wõt foolda, sis pallel ta omma Essa sinno pattude andissamisse perrast ni mitme suuga, kui hawu ta pühha ihho kullen olli; ent sinna ei tahha, nink ollet laisk tedda kui omma ärraleppitajat nink wahhemeest Jummal nink sinno wahhel, omma pattude andissamisse perrast, üttea nugi suuga pallelda: mötle — kui halw sa ollet!

Halleluja, ma laula sulle,
Dh helde karius, maggus woon!
Dh, olles tuhhat teeld ka mulle,
Ne kittasse so ütten koon.
Ent sa ei püüwa paljo feli,
Üts südda teep hääs sinno mele,
Kumb armastap so ütfinda.
Mul särast sõand, Jesus anna,
Sis ma so iffes melen fanna:
So perrast iggawes ma jä.

Der Druck ist gestattet.

Dorpat, den 9. September 1849.

Censor Samson.